

Jung observerar att frågan tidigare besvarats ”antingen/eller” (241), och nyanserar den genom att hävda att den thessaloniska församlingen bestod av fattiga fria och frigivna medan den korinthiska församlingen var en heterogen grupp. Den thessaloniska kyrkan kan med andra ord förklaras med hjälp av den gamla konsensusfrågan (Deissman), medan den nya konsensusen (Malherbe och Theissen) passar för att beskriva den korinthiska församlingen.

Jag gillar Jungs nyanserade ”både/och” slutsats. Alltför ofta reduceras forskning till ”antingen/eller”, en reduktion som går emot den högre formen av tänkande. Vad jag inte gillar med *A Tale of Two Churches* är att den saknar ett index till bibelverserna. Jungs bok är ett viktigt bidrag om Paulus och de första kristnas ekonomiska situation.

Kalle O. Lundahl

IDO KOCH, THOMAS RÖMER OCH OMER SERGI (RED.)

*Writing, Rewriting, and Overwriting in the Books of Deuteronomy
and the Former Prophets: Essays in Honor of Cynthia Edenburg*

BETL 304, Leuven: Peeters, 2019, häftad, 401 sidor

SEK 1274, ISBN: 9789042940000

Denna noggrant redigerade samlingsvolym utgör en festskrift till Cynthia Edenburg, professor emerita vid The Open University of Israel i Tel Aviv. Artiklarna i volymen diskuterar 5 Mos och det som i judisk tradition kallas ”de tidiga profeterna” (Dom; 1–2 Sam; 1–2 Kung). Edenburg har länge arbetat med dessa texter, med fokus på hur dessa böcker har skapats genom en lång redaktionsprocess (vad Edenburg kallar ”rewriting”) där nya texter gradvis har integrerats med de äldre textkällorna (vad Edenburg kallar ”overwriting”). Det sista steget, vad Edenburg definierar som ”overriding”, är när nyskrivna texter lagts till utan något försök till integrering. Ett exempel på detta är kapitel 24 i Josua bok, där Josuas avskedstal helt enkelt fungerar som ett appendix till boken.

Boken börjar med en introduktion, skriven av bokens tre redaktörer Ido Koch, Thomas Römer och Omer Sergi. Sedan följer en lista av Cyn-

thia Edenburgs publikationer. Volymen innehåller vidare 19 artiklar, som är organiserade kanoniskt och är jämnt fördelade mellan de olika bibelböckerna. De är skrivna av en imponerande grupp internationella forskare på antingen engelska eller tyska.

De tre första artiklarna behandlar 5 Mos: Konrad Schmid, "Wellhausen and the Josianic Edition of the Deuteronomistic History: Unearthing an Almost Forgotten Theory"; Jan Christian Gertz, "The Compositional Function and Literary-Historical Setting of Deuteronomy 1–3"; och Sara J. Milstein, "Will and (Old) Testament: Reconsidering the Roots of Deuteronomy 25:5–10". Schmid utvärderar Wellhausens tidiga teorier angående ett litterärt inflytande av vad han kallar deuteronomism över hela kanon från 1 Mos till Kungaböckerna. Gertz artikel har ett smalare fokus då han argumenterar för att 5 Mos 1–3 är skriven som en introduktion till 5 Mos när den integrerades i dess nuvarande litterära kontext, i början av en bokrulle som omfattade 5 Mos och Josua. Milstein föreslår att familjelagarna i 5 Mos 25:5–10 har sitt ursprung i praktiska lagtexter, ett påstående som styrks av förekomsten av liknande material från Emar.

De följande tre artiklarna diskuterar materialet i Josua: Richard D. Nelson, "Disorienting Rhetoric in Joshua 8:30–35"; Angela Roskop Erisman, "Caleb and the Territory of Judah"; och Thomas B. Dozeman, "Bethel in the Wars of Ambush in Joshua 7–8 and Judges 19–21". Nelson vidhåller att Jos 8:30–35 utgör en deuteronomistisk mosaik av bitar från 5 Mos 27:2–13 och 31:11–12 som inte bara beskriver blind lydning gentemot lagen utan även förnyelse där situationen kräver det. Erisman hävdar att materialet om Judas område i Jos 14–15 utgör ett exempel på vad Edenburg kallar "overwriting" – i det här fallet av Jos 18–19 – för att placera Juda främst bland bröderna. Dozeman vidhåller att parallellerna mellan Jos 7–8 och Dom 19–21 skapar kontrasterande porträtt av Betel, där den senare texten i Josua utgör en kritik av Betels roll i kriget mot Benjamin i Domarboken.

Nästa tre artiklar relaterar till material i Domarboken: Reinhard Müller, "The Redactional Framework of Judges"; Christoph Levin,

”Debora und Jaël im Jahwekrieg”; och Nadav Na’aman, ”Sources and Composition in the List of Minor Judges”. Müller hävdar att ramberättelsen i Domarboken söker länka samman Jos och 1 Sam, där de enskilda domarna presenteras som förebilder för de senare kungarna. Detta innebär i sin tur att vi bör omvärdera uppfattningen att Dom 1–16 i sin helhet är antimonarkisk. Levin jämför Dom 4 och 5 och hävdar, till skillnad från majoriteten av forskare, att Deboras sång i kapitel 5 förutsätter prosatexten i kapitel 4, och att båda texterna är baserade på en och samma tradition. Na’aman förfäktar att listorna med domare i Dom 10:1–5 och 12:8–15 utgör postdeuteronomistiska tillägg till Domarboken från den sena persertiden, ämnade att komplettera det tidigare deuteronomistiska materialet.

De därpå följande sex artiklarna analyserar en rad texter, med fokus på materialet i 1–2 Sam: Omer Sergi, Oded Lipschits och Ido Koch, ”Memories of the Early Israelite Monarchy in the Books of Samuel and Kings”; Hannes Bezzel, ”Noch einmal: 1 Samuel 1 und der Anfang des Deuteronomistischen Geschichtswerks”; Israel Finkelstein och Thomas Römer, ”Kiriath-jearim, Kiriath-Baal/Baalah, Gibeah: A Geographical-History Challenge”; Jürg Hutzli, ”Priestly(-Like) Texts in Samuel and Kings”; Nathan MacDonald, ”David’s Two Priests”; och Steven L. McKenzie, ”The Use of *Wiederaufnahme* in the Elijah and Elisha Stories”. Sergei, Lipschits och Koch identifierar, i samspråk med arkeologiska fynd, ett antal texter i Samuelsböckerna som utgör historiskt autentiska minnen av den tidiga monarkin. Bezzel återvänder till den kritiska frågan om till vilken grad Samuelsböckerna är en del av det deuteronomistiska historieverket. Är 1 Sam 1 början på en ursprungligen enskild textsamling eller, som Bezzel vidhåller, början på en längre, redigerad text? Finkelstein och Römer hävdar i dialog med arkeologiska fyndigheter att Kiriath-Jearim, Kiriath-Baal och Gibeah är tre olika namn på samma plats. Hutzli väcker frågan huruvida vi har material i Samuelsböckerna och Kungaböckerna som härstammar från de prästerliga redaktörerna som redigerat delar av 1 och 2 Mos. MacDonald utmanar bilden av Sadok och Abjatar som rivaler om Davids gunst. Snarare bör

vi förstå Abjatars fall som en parallell till Sauls fall: Elis hus och Sauls hus är förkastade på grund av deras olydnad mot Gud. McKenzie diskuterar användandet av *Wiederaufnahme* – en litterär teknik som genom upprepning påvisar en senare tillagd text – i berättelserna om Elia och Elisa.

De avslutande fyra artiklarna behandlar bland annat hur 5 Mos har påverkat texter i den senare delen av persertiden: Gary N. Knoppers, "History as Confession? The Fall of Jerusalem and Judah in Deuteronomistic Perspective"; Christophe Nihan, "Deuteronomic Alignment in Chronicles: Royal Reforms and the Elimination of Cultic Objects"; Yairah Amit, "The Place of Ishmael in the Abraham Cycle"; och Reinhard Achenbach, "Narrative and Rhetorical Realisation of 'Making Present': *Vergegenwärtigung* in the Hebrew Bible". Knoppers analyserar påståendet i 2 Kung 25:11 att hela befolkningen togs till Babylon och Juda lämnades öde och vilket teologiskt budskap denna retorik söker förmedla. Nihan undersöker det faktum att Krönikerböckerna ibland refererar till 5 Mos där parallelltexten i Samuelsböckerna och Kungaböckerna inte gör det, och vad det kan säga oss om vilken auktoritet lagarna i 5 Mos hade under den sena persertiden. Amit diskuterar hur berättelsen om Hagar och Ismael – troligtvis en produkt av persertiden i dess nuvarande form – vittnar om politiska och ekonomiska förhållanden mellan Jehud och de arabiska regionerna. Slutligen analyserar Achenbach hur berättelser ur Israels historia använts för att tala till senare generationer. Ett exempel är 5 Mos 6 som, trots att texten utspelar sig på 1100-talet f.Kr. talar, inte bara till förhållandena på 500-talet f. Kr., utan även adresserar framtida läsare. Boken avslutas med ett författarindex och ett index av de olika bibeltexter som behandlats.

I sin helhet utgör denna volym en imponerande samling artiklar. Samlingen är enhetlig såtillvida att alla artiklarna har antingen ett historiskt eller ett redaktionskritiskt perspektiv.

Lena-Sofia Tiemeyer, ALT